

EUTANASIA ETA ERITEGIAK

ZER DAN

Eutanasia itzak auxe esan nai dau: nekeetan dagoen gaixoa iltzea, orretarako eriotza zuzenean dakarren zeredozer egiñez. Orrelako eutanasiarik ezin liteke ezelan be onartu.

ORI onartuko balitz, orduan gaisoak ez leuke geiago uste onik izango bere sendagillearengan; ez leuke jakingo zertarako emoten dautsozan sendagaiak, sendatzeko ala ilteko.

GAISOAK berak eutanasia eskatuko baleu be, bere naiari amor emotea, ori .berak bere burua ilteari laguntzea litzake. Orrelakorik ezin leiteke onartu.

Ez litzake eriotza ona (muerte digna); eraiketa ona baiño (asesinato digno).

Eutanasia beste era batera artzea, ez da benetako eutanasia eta ortik sortzen dira naikoa naaste. Esate baterako: gaisoari sendabide oso gaitzak eta kostosoak ez emotea; miña eta naigabea kentzeko lo-belarrak emotea naiz-eta bizia bide orretatik murriztu... Orrelakoak ez dira benetako eutanasia, eta erabilli leikez.

* * *

GAISO-ETXEAK

Gizakiak, ilteko era on baten eskubidea badau: ilteko era onik aurkitu baliteke, beintzat. Eriotza giza-maillakoa bear da eta eriotz-mota orreri deitzen dautsogu ERIOTZ ONA. Erderaz "muerte digna" esaten dana.

Gaisoeri buruzko egoera aldatu egin da aspaldian: oraindik urte asko ez dala, jenderik geiena etxean ilten zan; gaurko egunez, ostera, geienak, danak ez bada, eritegietan izaten dabe euren azkena.

Baiña, gaurko osategietan, eritegietan, ospitaletan jende-moltsoa batzen da eta gaisoak artaldean antzera. Sendagille, erizaille eta tartekoak be bardin, talde aundia osotzen dabe osategi bakoitzean.

Gaiso bakoitza egunero askoren eskuetatik pasako da eta inortok ez dau izango gaiso orren norkiaren ajolik. Bakoitzaren erantzunkizuna taldean urtutzen da eta gaisoa gelditzen da numero edo zenbaki bat lez, zerki bat lez. Zerki interresgarria (caso clinico) naiz arrunta: baiña zerki uts bat lez. Gaisoa ez da norki bat, persona bat, izango, bere senide eta lagunentzako ez bada.

Eritegiak, osategiak teknika-bideak ditu begien aurrean eta ikuspegi orretatik dator euren aurrerapena; baiña, gozotasunik gabe, maitasunik gabe, gizakitasunik gabe... Gai orretan ez du inork erantzunkizunik, ez eta ardurarik be.

* * *

BAKARTADEAN

Millaka gaixo daukazan eritegiak lantegi baten antza dauke: teknika onarekin lana saillean egin eta errez; baiña, sen-

dagille bakoitzak gaixo geiegi ikusiko dauz egunero eta gaixo bakoitzak sendagille eta gaiso-zain geiegi...

Danen artean gaixoa bere bakardadean bakarrik itziko dabe. Bere bildur, bere pena, bere buru-auste, bere larri-aldiakin bakardadean bakarrik... Eta eriotza ixilik elduko jako bere bakardade aretan...

* * *

ZER EGIN?

Ospital aundi batean azterketa bat egin eben gaisozaiñen artean: zelan gura zenduke il? Geienen erantzuna: —Neure etxean, nere senitartean, neure lagunen artean... Ez beintzat onelako ospital batean.

Elkartek errua dau teknikaren ondoren ibilli eta beste bideak baztertuz; baiña, sendagilleak eurak be ilten dagoanarekin ez dakie zer egin, lo-belarra emon besterik, konortea eta burua galdu arazteko...

Sendagille-medikuekin batera, beste gaiso zaiñak jokaera berbera darabille... Ez dakie il-zorian dagoanakin zer egin.

Soka orretan sartu leikez lagunak, senideak eta bear bada, kapeillauak berberak be bai. Ospitaleko giroak, moltsoan gaisoak egoteak, ez dau lan orretan laguntzen.

* * *

ERABI

Pelikula italiar baten Sofia Loren agertzen da ospital aundi bateko moja eta beragaz batera gaisozain komunista bat. Bien artean sortzen da burruka zeinnek gaisoeri obeto ilten lagundu.

Mojatxoak otoitzekin laguntzen eutsen il-zorian egozanai; komunistak barriz, bere inguruan egonez eta eskutik elduz laguntzen eutsen bere kidekoaz eta bien-bitartean aukera kentzen entson mojatxoari laguntzera etortzeko.

* * *

BAZTERTU?

Gaur-egun sekula baiño bakarrago ilten jakuz gure gaisoak. Ordu larri orretan laguntzeko, lo-belarra beste biderik ez jako inori gogoratzen...

Eriotza eta gaisotasunak gorde eta ezkutatu; kendu geure begien aurretik. Bakea kentzen dauskue. Baztatu eta begien aurretik kendu.

Aztu zearo.

* * *

ARTZAIN-LANA

Gero, barriz, gure inguruan gaiso larri bat sortzen jakunean, ez dakigu berarekin zer egin be... Ez dakigu zelan lagundu eta zer joka-bide erabilli...

Illetak ondu dira eta edertu. Sail orretan pastolarak aurre-rapena egin dau; il zorian dagozenen pastorala, barriz, murriztu egin jaku.

Lana izaten eben orain urte batzuk dirala, parrokiatako abadeak il-zorian egozan gaisoai laguntzen; gaur, barriz, erriko eriak ospitalera bialtzen ditue an bertan ilteko edo... Asmoa ori ez bada, benetan alaxe gertatzen da: geienak, danak ez badira, an ilten dira.

An, bere etxetik urrutian, bere girotik aparte, giro ori geien bear dabenean, orduantxe bialtzen ditue ara...

Erri txikietan izan oi ziran, garai batean, zerora antzeko andratxoak etxerik etxe ibilli oi ziranak il-aurreko orduetan gaixoeri laguntzen... areik be galdu jakuz... Bearrik be ez. Ez da iñor errian gelditzen ilteko.

* * *

ISILLEAN?

Gure gizarteak ez dautso eriotzari aurrez-aurre begiratu gura; iñondik be ez. Orrelan, gauzak eratu doguz, eriotza etxean gertatu ez dedin. Gorpua be, al bada, ospitalean euki illeta-orduraarte.

Illerriak urrutira eroan dira, garai batean eliz-ondoan egozanak, eta bertara gorpua eroatea be, isillean egin, gizartea konturatu ez dedin. EZ DAGIALA ERIOTZAREN ARRAS-TORIK BERE BEGIEN AURREAN IKUSI.

* * *

EUTANASIA

Gizakia ondorenak emoteko dago munduan jarria; produktibitateari goi-maillan eusteko... Gizona orretarako gauza ez danean, orduan ez da ezertarako... Eta ezertarako ez dana, erditik kendu... Ganbararik etxean bada, ganbarara jaso; ganbararik ez danean, zaborretara bota edo erre.

Eutanasia ez ote dogu ingumari orretatik sortua...? "*Eriotza egokia*" itza (muerte digna) erabilli oi da maiz eutanasia onartzeko; baiña, asieran esan dogun lez, eriotza egokiaren orde, erailtza egokia gerta litzake orrelan jokatuz: gizakia erail egokitasunez, dignidadez. Tranpakale. Gizakia erail eta geu lasai gelditu erailketaren ondoren... Ona orretarako, eutanasia gerta bide egokia.

Gauzak onelan diranean, zeñek izango dau sendagille eta ospitalengan uste onik? Sendategi baizik, erioz-tegi gertatzen dira ospitalak: matadero utsak... Eta sendagilleak, korridetako puntilleroak.

* * *

GAISOARI ESAN

Gizaki-erara ilteko eskubidea eskatzen dabe giza-emakumeek eta era orrek gaixoak bere egoera jakitea eskatezen dau; baita larria bada be. Ez dau iñork eskubiderik gaixoari bere egoeraren egia ukatzeko. Berak bere egoeraren barria jakin bear dau: orretarako eskubidea badau eta ez dago eskubide ori ukatzerik... Ezer jakin gabe iñor ilten iztea, ez da jokabide zuzena. Eskubide ori berea dau eta bere izateari dagokiona da.

Noiz, zelan eta zeñek berri emango dautson, ori beste arazo bat da. Neurriak artu bear gaisoaren gizatasunaren neurrira eta erara, apurka edo bete-betean esateko: baiña, dana dala, egia esan. Ez dagigula beste aldera bialdu, ezeren berri barik.

* * *

ZELAN LAGUNDU

Maitasunez eta kristau fedez jokatu bear da. Maitasunez eta otoitzez. Otoitz egiten lagundu. Aldamenean egon, eskutik eldu eta laztandu; beraren aide eta berarekin, berak aldauen eran, otoitz egiñez...

Ori bai dala ondo ilten laguntzea.

Gaurko kristauok, orrelako oiturak aztuta gabiltz.

Gaisoaren aurrean zutunik errenkadan, guztiok larri dagoanari begira egotea, ezer egin barik, ori laguntza eskasa da. Orretarako sukaldean egotea, obe. Aldiko bat naikoa da, berak besterik eskatzen ez badau.

Bat orrek lagundu deiola aldamenetik. Txandaka; ez bakarrik itzi.

Eriotze Ona bide orretatik etorriko da. Eutanasia, barriz, *Erailtze Ona* gertatuko da.

ARRINDA TAR ANES